

Systemy Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 25 (2022)
ISSN 2028-2677, s. 55-70
DOI:

National Security Studies
Volume 25 (2022)
ISSN 2028-2677, pp. 55-70
DOI:

Institut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

ZWALCZANIE ZAGROZEŃ TERRORYSTYCZNYCH W REŻIMACH STOPNI ALARMOWYCH - WYZWANIA I PRAKTYCZNE TRUDNOŚCI

FIGHTING TERRORIST THREATS IN ALERT RANK REGIMES - CHALLENGES AND PRACTICAL DIFFICULTIES

Jarosław Stelmach

Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego Apeiron w Krakowie

Abstrakt. Badania w zakresie obowiązywania stopni alarmowych w Polsce nie mają długiej historii. Wynika to z faktu, że reżimy te zostały wprowadzone w 2016 roku ustawą antyterrorystyczną, a pierwotnie obowiązywały w innym kształcie na podstawie przepisów o zarządzaniu kryzysowym, dopiero od 2007 roku. Obecnie brak jest opublikowanych empirycznych wyników badań z realizacji zadań w stopniach alarmowych. Celem badań zaprezentowanych w niniejszej publikacji było zidentyfikowanie oraz omówienie podstawowych zagadnień problemowych w obszarach praktycznego wymiaru funkcjonowania stopni alarmowych. Zdaniem autora, prawidłowe ich opisanie może stanowić źródło wiedzy zarówno w wymiarze naukowym jak i praktycznym, dając możliwość poszerzenia obszaru badań w wyeksponowanych w ten sposób tematach. Aby zrealizować zakładany cel przyjęta została diagnostyczna strategia badawcza, a wypracowana diagnoza w niniejszym przedmiocie badań ma pełnić rolę dyskryptywno-ewaluacyjną. W przygotowaniu niniejszego artykułu wykorzystano kombinacyjne podejście badawcze. Do zbadania problemu wykorzystano metodę analizy literatury oraz aktów prawnych i obserwację uczestniczącą. Ta aktywna obserwacja i doświadczenia praktyczne udokumentowane zostały w arkuszach obserwacji, których ustrukturyzowana forma pozwoliła na uzyskanie wiarygodnych i popartych materiałem empirycznym wyników badawczych. Autor podczas swojej wieloletniej służby w Żandarmerii Wojskowej, jako badacz i nauczyciel akademicki z obszaru bezpieczeństwa oraz jako ekspert wykonujący liczne szkolenia i audyty w obiektach użyteczności publicznej i infrastrukturze krytycznej miał możliwość uczestniczyć wielokrotnie w rozważaniach teoretycznych, dyskusjach środowiskowych, prezentacjach i ćwiczeniach z zakresu realizacji zadań antyterrorystycznych w tym w stopniach alarmowych. W tekście zaprezentowano kilkanaście obszarów problemowych mających realne i krytyczne znaczenie dla jakości wykonywanych zadań antyterrorystycznych w reżimach stopni alarmowych. Uzyskane i przedstawione w artykule empiryczne wyniki naukowych dociekań mogą stanowić materiał wyjściowy do prowadzenia kolejnych badań lub do wypracowania konstruktywnych wniosków o charakterze korekcyjnym oraz naprawczym.

Słowa kluczowe: stopnie alarmowe, antyterroryzm, działania antyterrorystyczne, terroryzm, zamach terrorystyczny

Abstract. Research into the validity of alert levels in Poland does not have a long history. This is because these regimes were introduced in 2016 by the anti-terrorism law and were originally introduced in a different form under the provisions on crisis management, only from 2007. Currently, there are no published empirical results of research on the implementation of tasks in the alert grades. The purpose of the research presented in this publication was to identify and discuss the basic problem issues in the areas of the practical dimension of the functioning of alert levels. According to the author, their correct description can be a source of knowledge both in the scientific and practical dimensions, allowing expanding the area of research on the topics highlighted in this way. To achieve the assumed goal, a diagnostic research strategy was adopted, and the developed diagnosis in this subject of research is to play a discriminative and evaluative role. A combinational research approach was used in the preparation of this article. The method of analysis of literature and legal acts, as well as participant observation, were used to investigate the problem. This active observation and practical experience have been documented in observation sheets, the structured form of which allowed to obtain reliable research results supported by empirical material. During his many years of service in the Military Police, as a researcher and academic teacher in the field of security, and as an expert carrying out numerous training and audits in public facilities and critical infrastructure, the author had the opportunity to participate many times in theoretical considerations, environmental discussions, presentations and exercises in the field of task implementation anti-terrorist activities, including alert levels. The text presents several problem areas of real and critical importance for the quality of counter-terrorist tasks performed in the regimes of alert levels. The empirical results of scientific research obtained and presented in the article may constitute the starting material for conducting further research or for drawing constructive conclusions of a corrective and remedial nature.

Keywords: alert levels, antiterrorism, antiterrorist activities, terrorism, terrorist act

Wstęp

24 lutego 2022 roku rozpoczęła się pełnowymiarowa inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Trwający od 2014 roku konflikt pomiędzy państwami przybrał postać zdecydowanych i jednoznacznych działań militarnych o charakterze agresywnym i niezgodnym z prawem międzynarodowym. Polska jako sąsiad i partner polityczny oraz gospodarczy zaatakowanego kraju stała się pośrednio zaangażowana w prowadzoną pomiędzy państwami wojnę. Realny wymiar tego udziału przyjął kształt niespotykanej jak dotąd pomocy tysiącom, a za chwilę milionom uchodźców oraz kierowania wieloobszarowej pomocy zaatakowanej społeczności w postaci dostaw żywności, środków pomocy medycznej, uzbrojenia i wielu innych kategorii wsparcia, niezbędnego do przetrwania i podjęcia skutecznej walki z przeciwnikiem (Bendyk i Buras, 2022). Tak aktywne i wymierne zaangażowanie w pomoc Ukrainie spowodowało zwiększenie intensywności rosyjskich działań hybrydowych skierowanych przeciwko Polsce i innym państwom wspierającym Ukrainę. Wraz z rozpoczęciem działań militarnych oraz przyjęciem przez Polskę milionów uchodźców wzrosło także zagrożenie terrorystyczne, które należy rozpatrywać z kilku co najmniej perspektyw. Po pierwsze, dynamicznie zwiększająca się społeczność ukraińska może stać się celem ataku terrorystycznego ze strony zradkalizowanych sprawców chcących manifestować swoje stanowiska polityczne w aspekcie toczony aktualnie

wojny. Nie wykluczone są także zamachy terrorystyczne sponsorowane przez Rosję, która może dążyć w ten sposób do obniżenia wysokiego poziomu bezpieczeństwa personalnego uchodźców i zakłócenia procesu asymilacji i pozytywnego obrazu ich przebywania na terenie państwa-gospodarza. Celem takich ataków mogą być zarówno obywatele Ukrainy, jak i Polski, a metody zamachów pozostają jak zawsze w sferze decyzji podejmowanych przez zamachowców. Na uwagę zasługuje także podwyższone zagrożenie zamachami terrorystycznymi dla obiektów kluczowych dla bezpieczeństwa energetycznego w wymiarze państwowym i europejskim. Trwająca wojna spowodowała konieczność gwałtownego przyspieszenia redefinicji kształtu polityki energetycznej Polski (Bałamut, 2020), a manifestowana chęć uniezależnienia się od surowców rosyjskich zaowocowała wymiernymi działaniami o charakterze hybrydowym ze strony broniącej swojej gospodarczej pozycji Rosji (Repetowicz, 2022). Nie wykluczone są zatem działania sabotażowe skierowane w obiekty energetycznej infrastruktury krytycznej, a instalacjami o znaczeniu strategicznym w tym wypadku mogą być na przykład Terminal LNG w Świnoujściu lub gazociąg Baltic Pipe. Powyższe rozważania mają charakter czysto teoretyczny, bowiem precyzyjna ocena ryzyka przeprowadzenia zamachu terrorystycznego jest trudna i wieloetapowa, a bez możliwości dysponowania informacjami pozostającymi w rękach służb specjalnych – po prostu niemożliwa (Chunlin, Chong-Kuan, Yea-Saen i Tat-Seng, 2012). Realną postać, opisującą faktyczny wymiar zagrożenia ma natomiast poziom stopnia alarmowego, wprowadzanego na wypadek ryzyka wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym. Obowiązujący od 16 kwietnia do 30 czerwca 2022 roku drugi stopień alarmowy (BRAVO) oznacza zwiększone i przewidywalne zagrożenie wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, przy czym konkretny cel ataku nie jest określony. Jeszcze wyższe zagrożenie jest identyfikowane przez polskie służby w cyberprzestrzeni i przyjmuje ono wymierny poziom CHARLIE-CRP. Oznacza to wystąpienie w cyberprzestrzeni zdarzenia potwierdzającego prawdopodobny cel ataku o charakterze terrorystycznym, godzącego w bezpieczeństwo lub porządek publiczny albo bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej, albo bezpieczeństwo innego państwa lub organizacji międzynarodowej oraz stwarzającego potencjalne zagrożenie dla Rzeczypospolitej Polskiej lub uzyskania wiarygodnych i potwierdzonych informacji o planowanym zdarzeniu o charakterze terrorystycznym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (MSWiA, 2022). Wprowadzenie powyższych reżimów stopni alarmowych na terenie całego kraju niesie za sobą określone konsekwencje i obowiązki dla wielu podmiotów administracji publicznej oraz instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Funkcjonowanie w stopniach alarmowych przez kilka miesięcy okazało się dla wielu z nich problematyczne, ponieważ materia ustawowa w tym zakresie pozostaje mocno niejednoznaczna, a brak realnych doświadczeń z lat poprzednich nie pomaga w ustaleniach interpretacyjnych. Taki stan rzeczy stanowi realną sytuację problemową, która ze względu na wrażliwy obszar bezpieczeństwa

powinna zostać podjęta z perspektywy badawczej. Doświadczenia autora w zakresie realizacji projektów z obszaru antyterroryzmu w środowisku obiektów użyteczności publicznej i infrastruktury kluczowej dla funkcjonowania państwa, upoważniają do podjęcia takiej inicjatywy o charakterze naukowym i użytecznym zarazem (Safety Project, 2022). Ze względu na kompetencje i aktywność naukową badacza ograniczone one będą do obszaru bezpieczeństwa fizycznego, odnosząc się w wybranych aspektach również do sfery teleinformatycznej, bez której nie można współcześnie rozpatrywać żadnych dziedzin bezpieczeństwa fizycznego.

Weryfikacja literatury

Podstawą prawną funkcjonowania reżimu stopni alarmowych w Polsce jest Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Ustawa AT, Dz.U. 2016 poz. 904). Określa ona rodzaje stopni zarówno w przestrzeni bezpieczeństwa fizycznego jak i w cyberprzestrzeni, warunki i okoliczności ogłaszania, a także podmioty uprawnione do ich wprowadzania wraz z ogólnym zakresem zadań i kompetencji w tym zakresie. Zgodnie z zapisami ustawy w przypadku zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym albo w przypadku wystąpienia takiego zdarzenia można wprowadzić jeden z czterech stopni alarmowych:

1. pierwszy stopień alarmowy (stopień ALFA);
2. drugi stopień alarmowy (stopień BRAVO);
3. trzeci stopień alarmowy (stopień CHARLIE);
4. czwarty stopień alarmowy (stopień DELTA).

Pierwszy stopień alarmowy (ALFA) można wprowadzić w przypadku uzyskania informacji o możliwości wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym, którego rodzaj i zakres jest trudny do przewidzenia. Drugi stopień (BRAVO), można wprowadzić w przypadku zaistnienia zwiększonego i przewidywalnego zagrożenia wystąpieniem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, kiedy konkretny cel ataku nie został zidentyfikowany. Trzeci stopień (CHARLIE), można wprowadzić w przypadku:

1. wystąpienia zdarzenia potwierdzającego prawdopodobny cel ataku o charakterze terrorystycznym, godzącego w:
 2. bezpieczeństwo lub porządek publiczny lub
 3. bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej lub
 4. bezpieczeństwo innego państwa lub organizacji międzynarodowej oraz stwarzającego potencjalne zagrożenie dla Rzeczypospolitej Polskiej lub
5. uzyskania wiarygodnych i potwierdzonych informacji o planowanym zdarzeniu charakterze terrorystycznym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub

6. uzyskania wiarygodnych i potwierdzonych informacji o planowanym zdarzeniu charakterze terrorystycznym, którego skutki mogą dotyczyć obywateli polskich przebywających za granicą lub instytucji polskich albo polskiej infrastruktury mieszczących się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Czwarty stopień (DELTA), można wprowadzić w przypadku:

1. wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym powodującego zagrożenie:
2. bezpieczeństwa lub porządku publicznego lub
3. bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej lub
4. bezpieczeństwa innego państwa lub organizacji międzynarodowej oraz
5. stwarzającego zagrożenie dla Rzeczypospolitej Polskiej, lub gdy uzyskane informacje wskazują na zaawansowaną fazę przygotowań do zdarzenia o charakterze terrorystycznym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub
6. gdy uzyskane informacje wskazują na zaawansowaną fazę przygotowań do zdarzenia o charakterze terrorystycznym, które ma być wymierzone w obywateli polskich przebywających za granicą lub w instytucje polskie albo polską infrastrukturę mieszczące się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, a zebrane informacje wskazują jednocześnie na nieuchronność takiego zdarzenia.

Zgodnie z postanowieniami Ustawy AT stopnie alarmowe lub stopnie alarmowe CRP wprowadza, zmienia i odwołuje, w drodze zarządzenia, w zależności od rodzaju zagrożenia zdarzeniem o charakterze terrorystycznym, Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Szefa ABW, a w przypadkach niecierpiących zwłoki – minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Szefa ABW, informując o tym niezwłocznie Prezesa Rady Ministrów:

1. na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. na obszarze jednej lub kilku jednostek podziału terytorialnego kraju;
3. na obszarze określonym w sposób inny niż przez odniesienie do jednostek podziału terytorialnego kraju;
4. dla określonych obiektów jednostek organizacyjnych administracji publicznej, prokuratury, sądów lub innych obiektów infrastruktury administracji publicznej lub infrastruktury krytycznej;
5. w przypadku, gdy skutki zdarzenia o charakterze terrorystycznym mogą dotyczyć obywateli polskich przebywających za granicą Rzeczypospolitej Polskiej lub instytucji polskich albo polskiej infrastruktury mieszczących się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej innych niż placówki zagraniczne Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej (Dz. U. poz. 464 i 1003).

Powyższe zapisy ustawowe są precyzyjne i nie wymagają dodatkowych interpretacji. Podkreślenia wymaga fakt, że granice pomiędzy przesłankami wprowadzania stopni ALFA i BRAVO są płynne, a proces ich określania nie do końca czytelny. Z pewnością powinno się to odbywać przy aktywnym udziale ministra właściwego do spraw wewnętrznych i Szefa ABW. Ustawodawca w tym zakresie wymaga jedynie opinii tych organów, pozostawiając Prezesowi Rady Ministrów całkowitą kompetencję w tym obszarze (Węglowski, 2018). Zasięg terytorialny obowiązywania stopni jest również czytelnie opisany w ustawie. Zauważyć należy, że wprowadzenie wyższych stopni alarmowych na terenie całego kraju oznacza, że nie jest znany konkretny cel ataku, czyli zagrożone zamachami są wszelkie przestrzenie, środowiska, obiekty oraz ludzie przebywający na objętym reżimem alarmowym terytorium. Tak szeroki zakres obowiązywania stopni, szczególnie tych o wyższym poziomie ryzyka, może powodować realne trudności w wykonywaniu złożonych zadań antyterrorystycznych im dedykowanych na znacznych terenach oraz przez nieograniczoną liczbę podmiotów.

W związku z wprowadzeniem stopni alarmowych na organy administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego zostają nałożone konkretne obowiązki i zadania. Podstawą prawną ich realizacji jest delegacja ustawowa (Ustawa AT) oraz Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. (dalej: rozporządzenie) w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP wydane na jej podstawie (Dz.U. 2016 poz. 1101). Do grona bezpośrednio wymienionych podmiotów realizujących zadania w zakresie podwyższonych stopni należy dodać także właścicieli, posiadaczy samoistnych i posiadaczy zależnych obiektów infrastruktury krytycznej. Te podmioty z kolei mają obowiązek współpracy z organami administracji publicznej i instytucjami bezpieczeństwa w zakresie ochrony administrowanych obiektów, co przekłada się na realny wymiar zadań z katalogu zamieszczonego w rozporządzeniu. Zgodnie z zapisami tego dokumentu w kolejnych stopniach alarmowych należy wykonać następujące przedsięwzięcia (Dz.U. 2016 poz. 1101):

W stopniu ALFA należy wykonać w szczególności zadania:

1. prowadzić, przy użyciu Policji, Straży Granicznej lub Żandarmerii Wojskowej, wzmoczoną kontrolę dużych skupisk ludności, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w tym imprez masowych i zgromadzeń publicznych;
2. prowadzić, w ramach realizacji zadań administratorów obiektów, wzmoczoną kontrolę obiektów użyteczności publicznej oraz innych obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
3. zalecić podległemu personelowi informowanie odpowiednich służb w przypadku zauważenia: nieznanymi pojazdami na terenie instytucji publicznych lub innych ważnych obiektów, porzuconych paczek i bagaży lub jakichkolwiek innych oznak nietypowej działalności;

4. poinformować podległy personel o konieczności zachowania zwiększonej czujności w stosunku do osób zachowujących się w sposób wzbudzający podejrzenia;
5. zapewnić dostępność w trybie alarmowym członków personelu niezbędnych do wzmocnienia ochrony obiektów;
6. przeprowadzić kontrolę pojazdów wjeżdżających oraz osób wchodzących na teren obiektów;
7. sprawdzać, na zewnątrz i od wewnątrz, budynki będące w stałym użyciu w zakresie podejrzanych zachowań osób oraz w poszukiwaniu podejrzanych przedmiotów;
8. sprawdzić działanie środków łączności wykorzystywanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa;
9. dokonać, w ramach realizacji zadań administratorów obiektów, sprawdzenia działania instalacji alarmowych, przepustowości dróg ewakuacji oraz funkcjonowania systemów rejestracji obrazu;
10. dokonać przeglądu wszystkich procedur, rozkazów oraz zadań związanych z wprowadzeniem wyższych stopni alarmowych;
11. prowadzić akcję informacyjno-instruktażową dla społeczeństwa dotyczącą potencjalnego zagrożenia, jego skutków i sposobu postępowania.

W stopniu BRAVO, należy wykonać przedsięwzięcia ze stopnia ALFA oraz w szczególności następujące zadania:

1. Komendant Główny Policji, Komendant Główny Straży Granicznej lub Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej wprowadzają obowiązek noszenia broni długiej oraz kamizelek kuloodpornych przez umundurowanych funkcjonariuszy lub żołnierzy bezpośrednio realizujących zadania związane z zabezpieczeniem miejsc i obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
2. wprowadzić dodatkowe kontrole pojazdów, osób oraz budynków publicznych w rejonach zagrożonych;
3. wzmocnić ochronę środków komunikacji publicznej;
4. sprawdzić funkcjonowanie zasilania awaryjnego;
5. ostrzec personel o możliwych formach zdarzenia o charakterze terrorystycznym;
6. zapewnić dostępność w trybie alarmowym personelu wyznaczonego do wdrażania procedur działania na wypadek zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
7. sprawdzić i wzmocnić ochronę ważnych obiektów publicznych;
8. wprowadzić zakaz wstępu do przedszkoli, szkół i uczelni osobom postronnym;
9. sprawdzić systemy ochrony obiektów ochraniających przez specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne;

10. wprowadzić kontrolę wszystkich przesyłek pocztowych kierowanych do urzędu lub instytucji;
11. zamknąć i zabezpieczyć nieużywane regularnie budynki i pomieszczenia;
12. dokonać przeglądu zapasów materiałowych i sprzętu, w tym dostępności środków i materiałów medycznych, z uwzględnieniem możliwości wykorzystania w przypadku wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym.

W stopniu CHARLIE, należy wykonać przedsięwzięcia z niższych stopni oraz w szczególności następujące zadania:

1. wprowadzić, na polecenie ministra właściwego do spraw wewnętrznych, całodobowe dyżury we wskazanych urządach lub jednostkach organizacyjnych organów administracji publicznej;
2. wprowadzić dyżury dla osób funkcyjnych odpowiedzialnych za wprowadzanie procedur działania na wypadek zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
3. sprawdzić dostępność obiektów wyznaczonych na zastępcze miejsca czasowego pobytu na wypadek ewakuacji ludności;
4. ograniczyć do minimum liczbę miejsc ogólnodostępnych w obiekcie i rejonie obiektu;
5. wprowadzić, w uzasadnionych przypadkach, ścisłą kontrolę osób i pojazdów przy wejściu i wjeździe na teren obiektów;
6. ograniczyć możliwość parkowania pojazdów przy obiektach chronionych;
7. wydać broń i amunicję oraz środki ochrony osobistej uprawnionym osobom wyznaczonym do wykonywania zadań ochronnych;

wprowadzić dodatkowy całodobowy nadzór nad miejscami, które tego wymagają, do tej pory nieobjętych nadzorem;

8. zapewnić ochronę środków transportu służbowego poza terenem obiektu, wprowadzić kontrole pojazdu przed wejściem do niego i jego uruchomieniem.

W stopniu DELTA, należy wykonać przedsięwzięcia z niższych stopni oraz w szczególności następujące zadania:

1. wprowadzić, w uzasadnionych przypadkach, ograniczenia komunikacyjne w rejonach zagrożonych;
2. przeprowadzić identyfikację wszystkich pojazdów znajdujących się już w rejonie obiektu oraz, w uzasadnionych przypadkach, ich relokację poza obszar obiektu;
3. kontrolować wszystkie pojazdy wjeżdżające na teren obiektu i ich ładunek;
4. kontrolować wszystkie wnoszone na teren obiektu przedmioty, w tym walizki, torebki, paczki;
5. przeprowadzać częste kontrole na zewnątrz budynku i na parkingach;
6. ograniczyć liczbę podróży służbowych osób zatrudnionych w obiekcie i wizyt osób niezatrudnionych w instytucji;
7. przygotować się do zapewnienia ciągłości funkcjonowania organu w przypadku braku możliwości realizacji zadań w dotychczasowym miejscu pracy.

Wymienione powyżej zadania nie są katalogiem zamkniętym. Sformułowanie „w szczególności”, które występuje przed każdorazowym ich wyliczeniem wskazuje jednoznacznie, że od zobowiązanego do realizacji działań antyterrorystycznych oczekuje się inicjatywy i realnego wykraczania poza wskazany zakres przedsięwzięć. Jest to jak najbardziej właściwe podejście, ponieważ w zależności od roli w systemie bezpieczeństwa, różne będą zadania do wykonywania podczas zwiększania się ryzyka zamachów terrorystycznych. Na uwagę zasługuje również charakter opisanych w rozporządzeniu zadań. Jak widać na powyższych przykładach są to przedsięwzięcia, z których opisu trudno wnioskować o ich adresacie. Przykładem tego jest pierwsze zadanie w stopniu ALFA: „prowadzić, przy użyciu Policji, Straży Granicznej lub Żandarmerii Wojskowej, wzmoczoną kontrolę dużych skupisk ludności, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, w tym imprez masowych i zgromadzeń publicznych”. Z przytoczonej treści absolutnie nie wynika, do kogo bezpośrednio jest skierowane to zadanie i kto konkretnie odpowiada za jego realizację i koordynację wykonania. Czy jest to Prezes Rady Ministrów, minister właściwy ds. wewnętrznych czy np. wojewoda? W ramach tego przedsięwzięcia należy wykonać szereg zadań, do których dedykowane są różnorodne podmioty systemu bezpieczeństwa, z różnymi systemami dowodzenia i zwierzchnictwa. Wymaga to uzgodnień, koordynacji oraz systemu sprawozdawczości. Tego już ustawodawca nie określa i brak jest jakichkolwiek przepisów wykonawczych w tym zakresie. Również aktualne źródła literatury nie odpowiadają na tak stawiane pytania natury praktycznej. Najbardziej pełną i rzetelną publikacją w obszarze stopni alarmowych jest monografia R. Wróbla (2018), jednak i w niej brak jest interpretacji szczegółowych zakresów podmiotowych i przedmiotowych konkretnych zadań. W publikacji znaleźć można natomiast szereg informacji na temat procedur wprowadzania stopni alarmowych, zakresu zadań wybranych instytucji na czele z Państwową Strażą Pożarną oraz przykłady rozwiązań z zakresu działań antyterrorystycznych w wybranych państwach. Niewątpliwie jest to najbardziej merytoryczne źródło aktualnej wiedzy z obszaru stopni alarmowych, które może posłużyć zarówno naukowcom jak i praktykom realizującym zadania w reżimach kolejnych stopni alarmowych.

W kontekście literatury z obszaru działań antyterrorystycznych na uwagę zasługuje monografia pod redakcją W. Zubrzyckiego, K. Jałoszyńskiego, A. Babińskiego (2016). Zawiera ona kilkadziesiąt rozdziałów dedykowanych przepisom ustawy antyterrorystycznej. Brak jest wprawdzie w publikacji tekstu opisującego reżimy stanów alarmowych, jednak bogato opisane są zagadnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym, zdarzenia o charakterze terrorystycznym lub obszar prowadzenia działań kontrterrorystycznych. Są to tematy kluczowe dla realizacji przedsięwzięć w stopniach alarmowych, ponieważ zostały one oparte na założeniach ustawy antyterrorystycznej i poznanie pojęć podstawowych jest krytyczne dla rozumienia i właściwego wdrażania poszczególnych rozwiązań.

Kluczowym elementem funkcjonowania systemu stopni alarmowych jest także proces podejmowania decyzji o ich uruchamianiu. Na skomplikowaną i złożoną materię tego tematu zwraca uwagę R. Wróbel (2020), opisując szczegółowo kolejne etapy pozyskiwania informacji, konsultacji oraz przyjmowania decyzji o wprowadzeniu konkretnych stopni alarmowych. Z opisu tego procesu wynika, że wymaga on aktywności szeregu podmiotów systemu bezpieczeństwa, a podjęcie decyzji będzie realizowane w znacznym deficycie informacji i czasu. Jest to typowe dla reagowania na zagrożenia asymetryczne, podczas którego występują znaczne ograniczenia w możliwości pozyskiwania wiarygodnych informacji pod presją wysokiego zagrożenia dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Na uwadze mieć należy także zagadnienie zależności między wprowadzaniem określonych ograniczeń w stopniach alarmowych, a szeroko rozumianymi prawami i wolnościami, tak kluczowymi we współczesnych demokracjach.

Metodyka badań

Celem badań, których efekty zostały przedstawione w niniejszej publikacji było zidentyfikowanie oraz omówienie podstawowych zagadnień problemowych w obszarach praktycznego wymiaru funkcjonowania stopni alarmowych. Zdaniem autora, prawidłowe ich opisanie może stanowić źródło wiedzy zarówno w wymiarze naukowym, jak i praktycznym, dając możliwość poszerzenia obszaru badań w wyeksponowanych w ten sposób tematach. Chcąc zrealizować zakładany cel przyjęta została diagnostyczna strategia badawcza, a wypracowana diagnoza w niniejszym przedmiocie badań ma pełnić rolę dyskryptywno-ewaluacyjną. W przygotowaniu niniejszego artykułu wykorzystano kombinacyjne podejście badawcze. Do zbadania problemu wykorzystano metodę analizy literatury oraz aktów prawnych i obserwację uczestniczącą. Autor podczas swojej wieloletniej służby w Żandarmerii Wojskowej, jako badacz i nauczyciel akademicki z obszaru bezpieczeństwa oraz jako ekspert wykonujący liczne szkolenia i audyty w obiektach użyteczności publicznej i infrastrukturze krytycznej miał możliwość uczestniczyć wielokrotnie w rozważaniach teoretycznych, dyskusjach środowiskowych, prezentacjach i ćwiczeniach z zakresu realizacji zadań antyterrorystycznych w tym w stopniach alarmowych (Safety Project 2022). Ta aktywna obserwacja i doświadczenia praktyczne udokumentowane zostały w arkuszach obserwacji, których ustrukturyzowana forma pozwoliła na uzyskanie wiarygodnych i popartych materiałem empirycznym wyników badawczych.

Wyniki

Pierwszym zagadnieniem istotnym zarówno z perspektywy teoretycznej, jak i praktycznej jest sfera podmiotowa adresatów stopni alarmowych. Zgodnie z ustawą AT, reżimy alarmowe są ustanawiane na określonym terytorium wskazanym zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów. Po wprowadzeniu określonego stopnia alarmowego objętym jego obowiązywaniem będą przestrzenie, obiekty oraz ludzie znajdujący się we wskazanych granicach terytorialnych. Ustawodawca nie odnosi się do jakichkolwiek powszechnych obowiązków, ograniczeń lub zasad obowiązujących każdą osobę lub każdy obiekt znajdujący się na wyznaczonym terenie. Co więcej rozporządzenie ustanawiające katalog zadań do wykonania w kolejnych stopniach, skierowane jest do organów administracji publicznej oraz kierowników służb i instytucji właściwych w sprawach bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego, a w ograniczonym zakresie do zarządzających infrastrukturą krytyczną państwa. Dodatkowe wątpliwości pojawiają się podczas wyjaśniania zakresu lub wykonawców poszczególnych zadań. Na przykład przedsięwzięcie sformułowane w postaci polecenia: „prowadzić, w ramach realizacji zadań administratorów obiektów, wzmożoną kontrolę obiektów użyteczności publicznej oraz innych obiektów, które potencjalnie mogą stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym” jest zgodnie z zapisem wstępnym rozporządzenia zadaniem dla organów administracji publicznej i służb, a jest wyraźnie skierowane do zarządzających głównie sektora prywatnego. Brak jest jakiegokolwiek relacji władztwa lub możliwości wymuszenia wykonania zadania na takich administratorach – ponieważ prawo powszechnie obowiązujące nie nakłada na nich żadnych obowiązków w tym zakresie, a tak sformułowany zapis nie rodzi żadnej sprawczości w wymiarze praktycznym. Do tego brak jest jakichkolwiek wskazówek jak ma wyglądać identyfikacja obiektów mogących stać się celem zdarzenia o charakterze terrorystycznym – skoro w stopniu ALFA brak jest informacji na temat celu zamachu. Efektem tak sformułowanego przedsięwzięcia jest znaczny chaos interpretacyjny, który może skutkować całkowitym brakiem wykonywania jakichkolwiek zadań tej kategorii. Zebrany materiał badawczy potwierdza to założenie i dowodzi, że większość administratorów obiektów użyteczności publicznej nie wykonuje żadnych zadań w tym zakresie. Podczas wielokrotnego obowiązywania stopnia ALFA, nie otrzymywali też żadnych poleceń, wytycznych lub wskazówek w tym zakresie od przedstawicieli administracji publicznej lub instytucji bezpieczeństwa publicznego. Podobnie, na wysokim stopniu abstrakcyjności i wątpliwości kompetencyjnej zbudowane są kolejne zadania dotyczące na przykład zlecenia podległemu personelowi informowania służb o zagrożeniach, zwiększenia czujności, sprawdzania obiektów pod względem porzuconych przedmiotów lub informowania personelu o możliwych formach zamachów terrorystycznych. W tych zadaniach trudno jest ocenić czy dotyczą jedynie służb, obiektów administracji publicznej czy skierowane są do wszystkich budynków, które potencjalnie mogą stać się celami zamachów. Jeśli jednak

wyjść z założenia, że zawarty w rozporządzeniu katalog zadań jest dedykowany administracji publicznej, służbom oraz IK, to niewątpliwie te podmioty są zobowiązane do ich wykonywania w pełnym zakresie (zarówno w roli administratora obiektów jak i władztwa administracyjnego na danym terenie). Pozostaje jednak wątpliwość, dlaczego takiej aktywności antyterrorystycznej zostały pozbawione obiekty szczególnie narażone na ataki jak na przykład centra handlowe, kina, teatry czy obiektu kultu religijnego. Nie wspomina się także o imprezach masowych lub zgromadzeniach. Powtarzające się w katalogach zadaniowych kolejnych stopni alarmowych sformułowania miejsc publicznych i obiektów publicznych wskazują, że zakres zadaniowy powinien być rozpatrywany również lub przede wszystkim wobec takich ogólnodostępnych i często komercyjnych obiektów.

Kolejny problem natury praktycznej rodzi zawarte w rozporządzeniu zadanie wymienione w stopniu BRAVO, a sformułowane w formie polecenia: „wprowadzić zakaz wstępu do przedszkoli, szkół i uczelni osobom postronnym”. Tak krótkie i wydaje się, że precyzyjne polecenie może powodować jednak realne problemy. Po pierwsze nie zostało w rozporządzeniu określone co oznacza pojęcie osoby postronnej. Spowodowało to w wymiarze praktycznym chaos i różne definicje tej kategorii. Skutkowało to tym, że w niektórych szkołach lub przedszkolach rodzice nie byli wpuszczani do obiektów, ponieważ zostali uznani za osoby postronne, a w innych do tej kategorii nie należeli i mogli odprowadzać swoje dzieci do szatni przedszkolnej. W uczelniach spowodowało to realne utrudnienia z powodu braku możliwości wchodzenia do obiektów kandydatów na studia.

Wiele wątpliwości wśród badanych przedstawicieli obiektów użyteczności publicznej rodziło także uznanie bezpośredniego zakresu obowiązywania rozporządzenia względem uczelni, szkół i przedszkoli. Ponieważ wymieniony powyżej zakres zadań jest skierowany jedynie do administracji publicznej i służb wielu badanych pytała wprost czy przedszkole lub uczelnia należą do tej kategorii czy nie. Jest to pytanie o tyle ważne, że skutkuje obowiązkiem wykonywania szerszego zakresu zadań antyterrorystycznych wymienionych w rozporządzeniu. Odpowiedź na to pytanie nie jest jednoznaczna i wymaga z pewnością doprecyzowania na gruncie omawianego rozporządzenia. Występuje bowiem na tym polu dość znaczne zróżnicowanie interpretacyjne.

Powołując się na definicję ustawową zawartą w art. 5 ust. 1 pkt 3 Kodeksu Postępowania Administracyjnego (Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168) za organ administracji publicznej należy uznać ministrów, centralne organy administracji rządowej, wojewodów, działające w ich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej (zespólonej i nie-zespólonej), organy jednostek samorządu terytorialnego oraz organy i podmioty wymienione, powołane z mocy prawa lub na podstawie porozumień do załatwiania spraw indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji administracyjnych albo załatwianych milcząco. Oznacza to, że z perspektywy funkcjonalnej (postępowania administracyjnego) do grona organów

administracji publicznej zaliczać się będą wszelkie podmioty wykonujące postępowania administracyjne kończone wydaniem decyzji administracyjnej. Stanowisko to potwierdza L. Klat-Wertelecka (2014), dowodząc na przykładzie uczelni, że organy szkoły wyższej są „innymi podmiotami powołanymi z mocy prawa” do rozstrzygnięcia indywidualnych spraw w drodze decyzji administracyjnej. Zwraca uwagę jednocześnie za J. Bociem (2005), że organy uczelni nie są organami administracji publicznej w znaczeniu ustrojowym, ale są organami w znaczeniu funkcjonalnym (takimi, którym zlecono funkcje administrowania). Potwierdzeniem tej tezy są pisma kierowane do uczelni publicznych przez kolejnych ministrów ds. szkolnictwa wyższego, zalecające wykonywanie wybranych zadań w ramach podwyższonych stopnia alarmowych – a nie nakazujące stosowania bezpośrednio rozporządzenia (MNiSW, 2016). Dowodzi to, że uczelnie nie powinny być traktowane jako organy administracji publicznej w rozumieniu ustrojowym i nie można wobec nich stosować bezpośrednio przepisów nakazujących wykonywanie zadań po wprowadzeniu wybranych stopni alarmowych. Taka interpretacja stoi jednak w sprzeczności z powszechną praktyką stosowaną w uczelniach, które wprowadzają zarządzeniami rektorów szczegółowe procedury na wypadek stopni alarmowych, podając jako podstawę prawną wymienione powyżej rozporządzenie. Przykładami takich uczelni są Uniwersytet Warszawski (2017), Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie (2020) oraz Uniwersytet Wrocławski (2022). Jest także szerokie grono uczelni wprowadzających takie procedury w formie niesformalizowanych dokumentów zamieszczanych najczęściej w środowisku internetowym. W tym wypadku kwestią dyskusyjną jest także zamieszczanie w otwartym dostępie dokumentów o charakterze antyterrorystycznym, które zawierają rozwiązania mające przygotować obiekty i ludzi do ochrony przed atakami i reagowania na wypadek ich wystąpienia.

Trudnym zadaniem obarczono wszystkich adresatów niniejszego rozporządzenia, nakazując w stopniu ALFA kontrolę pojazdów wjeżdżających oraz osób wchodzących na teren obiektów. W stopniu BRAVO zobligowano zarządzających do wprowadzenia dodatkowych kontroli pojazdów, osób oraz budynków publicznych w rejonach zagrożonych. W kontekście możliwości praktycznej realizacji tych zadań wątpliwość budzi konieczność weryfikacji jedynie pojazdów lub osób wjeżdżających lub wchodzących, a nie ma już takiej konieczności w przypadku opuszczania stref chronionych. Do tego administratorzy nie mają narzędzi, aby takie zadania nakazane przez rozporządzenie wykonać. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U. 1997 nr 114 poz. 740) pracownicy ochrony, którzy są zatrudniani w obiektach (w tym Specjalistyczne Uzbrojone Formacje Ochronne na terenach IK) nie mają takich uprawnień. Nie mogą zgodnie z prawem przeprowadzać kontroli osoby, bagażu lub pojazdu. Ich czynności mogą ograniczać się jedynie do legitymowania i sprawdzania uprawnień do przebywania na terenie chronionym. Praktycznym wymiarem tych legislacyjnych zaniedbań jest proszenie osób wchodzących i wjeżdżających do obiektów o otwarcie toreb, włożenia bagażu

do urządzeń RTG oraz otwarcia bagażnika. Powyższe formy wykonywania tych zadań nie mają nic wspólnego z kontrolą antyterrorystyczną i w żaden sposób nie przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa w obiektach użyteczności publicznej oraz kluczowych dla funkcjonowania państwa.

Realnym problemem natury praktycznej wyrażanym podczas szkoleń oraz konferencji przez przedstawicieli organów administracji publicznej jest przygotowanie obiektów do ochrony podczas ich podnajmowania w całości lub części od innego administratora. Wówczas możliwości wprowadzenia reżimów alarmowych stają się jeszcze bardziej ograniczone i zależą od woli współpracy często prywatnego właściciela, którego nie obowiązują zapisy rozporządzenia.

W stopniu BRAVO rozporządzenie nakazuje „wzmocnić ochronę środków komunikacji publicznej”. W tym wypadku również nie jest jasne do kogo skierowane jest to zadanie. Jeśli jedynie do organów administracji publicznej oraz służb to wymiar praktyczny tego przedsięwzięcia powinien przejawiać się w wzmożonej liczbie patroli policyjnych w środkach przewozu publicznego oraz poleceniach dla zarządzających spółkami komunikacji miejskiej w kontekście zwiększenia ich bezpieczeństwa terrorystycznego. W przypadku ogłoszenia stopnia alarmowego na terenie całego kraju wydaje się, że brak jest realnych możliwości wykonania w pełni tego zadania. Siły Policji są niewystarczające w wymiarze ilościowym, a prywatni zarządzający spółkami transportu publicznego nie są zainteresowani wydatkowaniem środków na realizację zadań antyterrorystycznych. Zatem kolejne zadanie z katalogu trzydziestu dziewięciu zawartych w rozporządzeniu zostaje bez faktycznej realizacji i nie wpływa na budowanie bezpieczniejszego środowiska bezpieczeństwa podczas identyfikowanego podwyższonego poziomu zagrożenia.

Konkretnym problemem dla wszystkich zaangażowanych w realizację zadań alarmowych jest brak wskazania źródeł finansowania zadań wymienionych w aktach prawnych. Nie został w tym celu ustanowiony dedykowany budżet, a podczas ogłaszania konkretnych stopni alarmowych brak jest środków przeznaczonych na wzmocnienie bezpieczeństwa. Skutkuje to niską jakością wykonywanych czynności lub ich całkowitym brakiem. Szczególnie widoczny jest ten problem w wymiarze administratorów niskobudżetowych lub takich, które nie posiadają wydzielonych części budżetu na bezpieczeństwo. Do nich mogą należeć uczelnie, szkoły, przedszkola lub urzędy administracji samorządowej.

Ostatnim aspektem funkcjonowania systemu stopni alarmowych jest czas obowiązywania. Jego długość nie sprzyja jakości wykonywanych zadań. W tym wypadku kolejne przedłużanie reżimów alarmowych powoduje obniżanie poziomu przygotowania. Widać to na przykładzie kolejnych okresów obowiązywania stopnia BRAVO na terenie całego kraju po dacie 16 kwietnia 2022 roku. Już w maju widoczne były pierwsze symptomy obniżania gotowości, a w czerwcu i w lipcu reżimy stopni alarmowych nie były identyfikowane w przestrzeni publicznej (brak wyposażonych w broń długą patroli Policji, zaprzestanie kontroli osób w obiektach

użyteczności publicznej, obniżenie rygoru zakazu wchodzenia osób postronnych do uczelni, szkół i przedszkoli). Administratorzy obiektów użyteczności publicznej zgodnie oświadczają, że funkcjonowanie stopni alarmowych w okresach kilkumiesięcznych nie sprzyja jakości wykonywanych zadań. Rutyna oraz przeświadczenie o braku wymiernego zagrożenia powodują niechęć do utrzymywania wzmożonych i kosztownych środków bezpieczeństwa.

Dyskusja

Badania w zakresie obowiązywania stopni alarmowych w Polsce nie mają długiej historii. Wynika to z faktu, że reżimy te zostały wprowadzone w 2016 roku ustawą antyterrorystyczną, a pierwotnie obowiązywały w innym kształcie na podstawie przepisów o zarządzaniu kryzysowym, dopiero od 2007 roku (Wróbel, 2018). Obecnie brak jest opublikowanych empirycznych wyników badań z realizacji zadań w stopniach alarmowych. Wynikać to może z faktu, że nie było jak do tej pory okresów, w których stopnie alarmowe obowiązywałyby dłuższy czas. Dopiero ich wprowadzenie w czasie wojny rosyjsko-ukraińskiej (2022) spowodowało najwyższy jak do tej pory poziom (BRAVO oraz CHARLIE CRP), a poza tym funkcjonowanie przez kilka miesięcy pozwoliło na zidentyfikowanie problemów badawczych. Z uwagi na wagę tematyki i liczbę pojawiających się wątpliwości w zakresie funkcjonowania reżimów alarmowych podjęcie bardziej szczegółowych dociekań naukowych w tym obszarze jest zasadne i konieczne. Jest także oczekiwane przez szerokie grono zarządzających bezpieczeństwem terrorystycznym w polskich obiektach użyteczności publicznej.

Wnioski

Zagrożenie terrorystyczne w Polsce przez wiele lat utrzymywało się na niskim, można powiedzieć niezauważalnym poziomie. Wprowadzenie w 2022 roku stopni alarmowych BRAVO oraz CHARLIE CRP na terenie całego kraju oraz na okres kilku miesięcy zmieniło ten obraz i skłoniło do refleksji nad poziomem przygotowania antyterrorystycznego zasobów sektora publicznego i prywatnego. Funkcjonowanie w reżimach alarmowych było też praktycznym sprawdzeniem jakości przyjętej koncepcji wzmacniania bezpieczeństwa w czasie podwyższonego zagrożenia terrorystycznego. Przytoczone powyżej przykłady wątpliwości oraz deficytów są dowodem na to, że system nie jest idealny i wymaga działań naprawczych oraz doskonalących. Tym bardziej, że opisane zagadnienia problemowe zostały w znakomitej większości zidentyfikowane przez administratorów obiektów użyteczności publicznej oraz przedstawicieli instytucji bezpieczeństwa publicznego. Istnieje zatem realna i krytyczna potrzeba działań w tym zakresie, by przyjęty kształt funkcjonowania systemu

stopni alarmowych był w pełni wydolny i przyczyniał się do realnego wzmocnienia bezpieczeństwa na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Bendyk, E., Buras, P., 2022. Polska wobec wojny, Polska w świecie po wojnie. Zadania na nowy czas, Fundacja Batorego, <https://www.batory.org.pl/publikacja/polska-wobec-wojny-polska-w-swiecie-po-wojnie-zadania-na-nowy-czas/> [dostęp: 27 czerwca 2022].
- [2] Bałamut, A., Problem bezpieczeństwa energetycznego Polski w latach 2015–2020. *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, XVII:2020 nr 2, s. 215-228, DOI: 10.34697/2451-0610-ksm-2020-2-016.
- [3] Repetowicz, W., 2022. Rosja wzmacnia działania hybrydowe przeciwko Polsce i Europie. Konieczna kompleksowa strategia [online]. *Defence24*. Dostępne pod adresem: <https://defence24.pl/geopolityka/rosja-wzmacnia-dzialania-hybrydowe-przeciwko-polsce-i-europie-konieczna-kompleksowa-strategia-analiza> [dostęp: 27 czerwca 2022].
- [4] Chunlin, L., Chong-Kuan, T., Yea-Saen, F. i Tat-Seng, L., 2012. The Security Risk Assessment Methodology, *Procedia Engineering*, Volume 43. s. 600-609, DOI: 10.1016/j.proeng.2012.08.106.
- [5] Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, 2022. System antyterrorystyczny RP [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.gov.pl/web/mswia/system-antyterrorystyczny-rp> [dostęp: 27 czerwca 2022].
- [6] Safety Project, 2022. Galeria realizacji – archiwum [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.safetyproject.pl/o-nas/galeria-realizacji/> [dostęp: 27 czerwca 2022].
- [7] Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, *Dz.U.* 2016 poz. 904.
- [8] Węglowski, M., G., 2018. Działania antyterrorystyczne, komentarz, Warszawa: Wolters Kluwer, 145-153.
- [9] Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie zakresu przedsięwzięć wykonywanych w poszczególnych stopniach alarmowych i stopniach alarmowych CRP, *Dz.U.* 2016 poz. 1101.
- [10] Wróbel, R., 2018. Stopnie alarmowe w działaniach antyterrorystycznych organów administracji publicznej, Warszawa: Szkoła Główna Służby Pożarniczej.
- [11] Zubrzycki, W., Jałoszyński, K., Babiński, A., red. 2016. Polska ustawa antyterrorystyczna – odpowiedź na zagrożenia współczesnym terroryzmem, Szczytno: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.
- [12] Wróbel, R., 2020. Conditions determining decisions on the announcement, change and revocation of alert levels and CRP alert levels, *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*, Volume 52, Number 2(196), s. 436-448, DOI: 10.5604/01.3001.0014.2546.
- [13] Klat-Wertelecka, L., 2014. Organy szkoły wyższej w postępowaniu administracyjnym, w: *Zarządzanie szkołą wyższą*, red. Blicharz, J., Chrisidu-Budnik, A., Sus, A., Uniwersytet Wrocławski: Wrocław, 124.
- [14] Boć, J., 2005. Red. J. Boć, *Prawo administracyjne*, Kolonia Limited: Wrocław, 140.
- [15] Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, (*Dz.U.* 1997 nr 114 poz. 740).
- [16] Zarządzenie nr 82 Rektora Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie procedur postępowania na Uniwersytecie Warszawskim w sytuacji wprowadzenia poszczególnych stopni alarmowych oraz wprowadzeniu stopni alarmowych dla zagrożeń w cyberprzestrzeni CRP na obszarze kraju.
- [17] Zarządzenie nr 3/2020/2021 Rektora Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie z dnia 20 października 2020 r.
- [18] Zarządzenie nr 86/2022 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 22 kwietnia 2022 r. w sprawie wprowadzenia stopnia alarmowego CHARLIE-CRP.